

СТІЙКИЙ РОЗВИТОК КРАЇН ОРГАНІЗАЦІЇ ІСЛАМСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ: ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ

Досліджено особливості економічного, соціального та екологічного розвитку країн-членів організації Ісламської конференції для визначення шляхів трансформації соціально-економічних систем всіх рівнів

Актуальність теми. Сучасні тенденції розвитку світового господарства тим чи іншим чином направлені на стабілізацію екологічної та соціальної складової. В таких умовах від економічної науки вимагається розвиток методологічного інструментарію оцінки стійкого розвитку країн світу та на основі її результатів напрямів реформування економічної системи для цілей забезпечення такого розвитку.

З метою оцінки стійкого розвитку країн світу, зокрема країн Європейського союзу, необхідно розглянути методіку розрахунку стійкого розвитку. Дана методіка розроблена системою Світових центрів даних Міжнародної ради з науки (ICSU) [8] і широко використовується як вітчизняними, так і закордонними організаціями та установами.

"Світовий центр даних Міжнародної ради з науки (International Council for Science) – це глобальна система даних, яку було створено рішенням 29-ої Генеральної Асамблеї Міжнародної ради з науки у 1957 році. Основна мета світового центру даних полягає у накопиченні, обробці, збереженні та передачі даних різним науковим дисциплінам з використанням новітніх технологій, а також задоволення потреб користувачів необхідною інформацією. На сьогодні дана система налічує 54 Світових центрів даних у 15 країнах світу" [8].

Запропонована даною організацією методіка оцінки стійкого розвитку включає три виміри:

– економічний вимір: включає два глобальні індекси – індекс конкурентоспроможного розвитку (I_C), який був розроблений на замовлення Світового економічного форуму професором Колумбійського університету Ксав'є Сала-і-Мартіном [6]; індекс економічної свободи, розроблений інтелектуальним центром фундації The Heritage Foundation, відображає право кожної людини або суб'єкта господарювання управляти власною працею та майном [4].

– екологічний вимір: включає індекс Environmental Sustainability Index (ESI – Індекс екологічної стійкості), що був розроблений представниками Центра з екологічного законодавства та політики Ельського університету (Сполучені Штати Америки) [4];

– соціальний вимір: складається із двох показників (індексів) – індекс якості життя (I_Q), розроблений Міжнародною організацією International Living [5], який складається із дев'яти індикаторів; індекс людського розвитку (I_{HD}), методіку розрахунку якого було створено ООН (United Nations Development Program) [7].

Після визначення кожного розраховується показник стійкого розвитку за наступною формулою 1:

$$I_{SD} = \frac{1}{3} \cdot I_{EC} + \frac{1}{3} \cdot I_E + \frac{1}{3} \cdot I_S \quad (1)$$

I_{SD} – індекс стійкого розвитку,

I_{EC} – економічний вимір,

I_E – екологічний вимір,

I_S – соціального-інституціональний вимір.

Індекс стійкого розвитку визначається по шкалі від 0 до 1, залежно від найвищих результатів індекс прямує до 1.

Ступінь гармонізації визначається за наступним розрахунком:

$$G = 1 - \alpha \quad (2)$$

α – кут відхилення індексу стійкого розвитку від ідеального вектора (1;1;1), розраховується за формулою:

$$\arccos \alpha = \sqrt{\frac{I_{EC} + I_E + I_S}{\sqrt{3 \cdot (I_{EC}^2 + I_E^2 + I_S^2)}}} \quad (3)$$

Використовуючи дану методіку необхідним є оцінка стійкого розвитку країн світу та причин того чи іншого стану. З метою систематизації країн розглянемо їх у відповідності зі сформованими офіційними міжнародними організаціями. Зокрема, сьогодні для економічної науки є

досвід ісламських країн, адже їх економічна система у зв'язку з особливостями економічного, політичного та правового устрою є специфічною.

Викладення основного матеріалу дослідження. Особливий вплив на розвиток країн зони поширення ісламу має процес їхньої інтеграції, в результаті чого була створена Організація Ісламської Конференції (ОІК).

"ОІК заснована у вересні 1969 р. на конференції глав держав і урядів мусульманських країн у Рабаті (Марокко), на якій були присутні делегації 22 держав, а також спостерігачі від Організації Визволення Палестини. Фактично ОІК почала свою діяльність з 1971 р., коли був остаточно сформований її робочий орган Генеральний секретаріат" [3].

ОІК включає 57 держав Азії, Африки і Латинської Америки. У 1969 р. ОІК заснували Афганістан, Алжир, Чад, Єгипет, Гвінея, Індонезія, Іран, Йорданія, Кувейт, Ліван, Лівія, Малайзія, Малі, Мавританія, Марокко, Нігер, Пакистан, Саудівська Аравія, Сенегал, Сомалі, Судан, Туніс, Туреччина, Ємен і Палестина в особі ООП Ясіра Арафата. У 1972 р. до них приєдналися Бахрейн, Оман, Катар, Сьєрра-Леоне, Сирія і Об'єднані Арабські Емірати, у 1974 р. – Бангладеш, Буркіна-Фасо (тоді – Верхня Вольт), Камерун, Габон, Гамбія, Гвінея-Бісау, Уганда, в 1975 р. – Ірак, в 1976 р. – Коморські острови і Мальдіви, в 1978 р. – Джибуті, в 1983 р. – Бенін, в 1984 р. – Бруней, в 1986 р. – Нігерія, в 1992 р. – Албанія, Азербайджан, Киргизія, Таджикистан, Туркменія, в 1994 р. – Мозамбік, в 1995 р. – Казахстан, у 1996 р. – Суринам та Узбекистан, у 1997 р. – Того, в 1998 р. – Гайана, в 2001 р. – Кот-д'Івуар. [2].

Обов'язки керівних органів ОІК: зустріч королів, глав держав і урядів (саміт), конференція міністрів закордонних справ, генеральний секретаріат і допоміжні органи (Стаття 3 Статуту ОІК). Зустріч королів, глав держав і урядів (саміт) визначає загальну політику мусульманських держав. Подібні зустрічі проводяться раз на три роки. Конференція міністрів закордонних справ проводиться щорічно. При необхідності скликаються позачергові конференції. Генеральний секретаріат є виконавчим органом ОІК. Главою секретаріату є Генеральний секретар, який обирається конференцією Міністрів закордонних справ на чотирирічний термін. Повноваження Генерального секретаря можуть бути продовжені лише один раз. У генерального секретаря чотири заступники: з політичних питань, з науки і технологій, з економічних питань, з соціальних, культурних та інформаційних питань. Крім заступників є директор генерального секретаріату, організуючий технічну роботу секретаріату [2].

У Джидді (Саудівська Аравія) 23-25 березня 1970 відбулася І Ісламська конференція міністрів закордонних справ, на якій був обраний Генеральний секретаріат ОІК та його керівники. II Ісламська конференція міністрів закордонних справ проведена в Карачі (Пакистан) 26-28 грудня 1970 р. [1].

Виходячи з цього, Організація Ісламської Конференції одна з найвпливовіших міжнародних організацій у світі основною метою якої є регулювання політики держав країн зони поширення ісламу. Для оцінки місця ісламських країн у сталому розвитку світу проведемо аналіз всіх напрямків стійкого розвитку країн-учасниць ОІК, дані про який були оприлюднені Міжнародним центром даних Міжнародної ради науки.

Аналіз оприлюдненої інформації вказує, що дані про сталий розвиток ісламських країн були подані тільки 18-ма країнами-учасницями ОІК, серед яких: Малайзія, Албанія, Йорданія, Азербайджан, Алжир, Єгипет, Марокко, Казахстан, Індонезія, Таджикистан, Узбекистан, Сенегал, Камерун, Пакистан, Бенін, Бангладеш, Нігерія, Мозамбік.

У таблиці 1 представлені розраховані показники стійкого розвитку.

Таблиця 1. Загальна характеристика економічного розвитку країн-учасниць ОІК за 2009 р.

Країна	Столиця	Площа	Населення	ВВП		Вимір стійкого розвитку			Стійкий розвиток	Гармонізація
				2008	2009	Економічний	Соціальний	Екологічний		
1. Малайзія	Куала Лумпур	329 750	25,716,000	10 272,00	14 081,50	0,567	0,695	0,840	0,701	0,678
2. Албанія	Тирана	28 748	3,600,523	6 898,00	6 897,24	0,505	0,709	0,840	0,685	0,640
3. Йорданія	Оман	92 300	6,443,000	4 317,00	5 536,96	0,542	0,655	0,765	0,654	0,587
4. Азербайджан	Баку	86 600	9,200,000	4 369,00	8 634,19	0,505	0,649	0,722	0,625	0,557
5. Алжир	Алжир	2 381 740	34,178,000	6 709,00	6 709,17	0,481	0,617	0,770	0,623	0,512
6. Єгипет	Каїр	1 001 449	83,382,364	3 639,00	5 896,67	0,492	0,602	0,763	0,619	0,512
7. Марокко	Рабат	446 550	34,859,000	3 888,00	4 362,02	0,490	0,602	0,721	0,604	0,545
8. Казахстан	Астана	2 724 900	16 004 800	7 381,00	11 434,48	0,505	0,647	0,650	0,601	0,523
9. Індонезія	Джакарта	1 904 569	240,271,000	3 222,00	3 980,00	0,480	0,612	0,662	0,585	0,519
10. Таджикистан	Душанбе	143 100	7,349,000	1 071,00	2 022,64	0,442	0,579	0,723	0,581	0,510
11. Узбекистан	Ташкент	447 400	27,606,007	1 807,00	2 633,95	0,459	0,590	0,650	0,566	0,505
12. Сенегал	Дакар	196 723	3,712,000	1 558,00	1 739,25	0,471	0,492	0,628	0,530	0,512
13. Камерун	Яунде	475 442	17,322,000	2 067,00	2 139,39	0,440	0,482	0,638	0,520	0,499
14. Пакистан	Ісламабад	803 940	170,600,000	2 069,00	2 624,04	0,464	0,491	0,587	0,514	0,498
15. Бенін	Порто-Ново	112 622	8,639,000	1 015,00	1 607,89	0,455	0,501	0,561	0,506	0,498
16. Бангладеш	Дакка	144 000	156,050,000	1 825,00	1 398,52	0,415	0,512	0,580	0,502	0,495
17. Нігерія	Абуджа	923 768	149,229,000	1 208,00	2 162,05	0,458	0,486	0,562	0,502	0,487
18. Мозамбік	Мапуту	801 590	13,550,000	1 215,00	903,25	0,440	0,446	0,539	0,475	0,450

За даними представленим у таблиці 2.4, перше місце в рейтингу стійкого розвитку країн-членів Організації Ісламської Конференції зайняла Малайзія з показником 0,701. Такий показник ставить дану країну

на одному рівні з багатьма європейськими країнами, включаючи Угорщину (0,721), Чехію (0,717), Грецію (0,703). Модель стійкого розвитку Малайзії представлена на рис. 1.

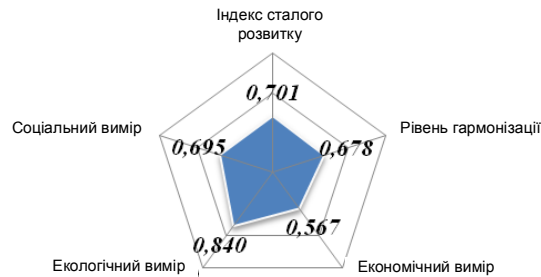

Рис. 1. Модель стійкого розвитку Малайзії

Виходячи з моделі сталого розвитку Малайзії, показник економічного виміру становить 0,567, що обумовлено середнім рівнем ВВП на душу населення (14081,50 \$), у структурі якого займає сфера послуг – 45,7 %, промисловість – 44,6 % і сільське господарство 9,7 %. Економіка країни щорічно поповнюється прямими інвестиціями на 3 млрд. дол., великі вливання здійснює США. Щодо рівня показника вимірювання позначимо що така ситуація свідчить про нерівномірність ВВП, а також низькою часткою сфери послуг.

Показник екологічного виміру дорівнює 0,840, що свідчить про середній рівень екологічної безпеки. Стан екосистеми характеризується такими проблемами, як

забруднення повітряного і водного середовища промисловими викидами, скороченням лісових площ.

Соціальна складова склала 0,695, що характеризується високим рівнем людського розвитку (рівень грамотності 88,7 %), рівень безробіття склав близько 4 %. Серед проблем – низька заробітна плата і невдоволення політикою країни у сфері економіки і соціального захисту.

З показником сталого розвитку від 0,650 до 0,699 в 2009 році вийшли такі ісламські країни як Албанія та Йорданія. Моделі сталого розвитку даних країн представлено на рис. 2.

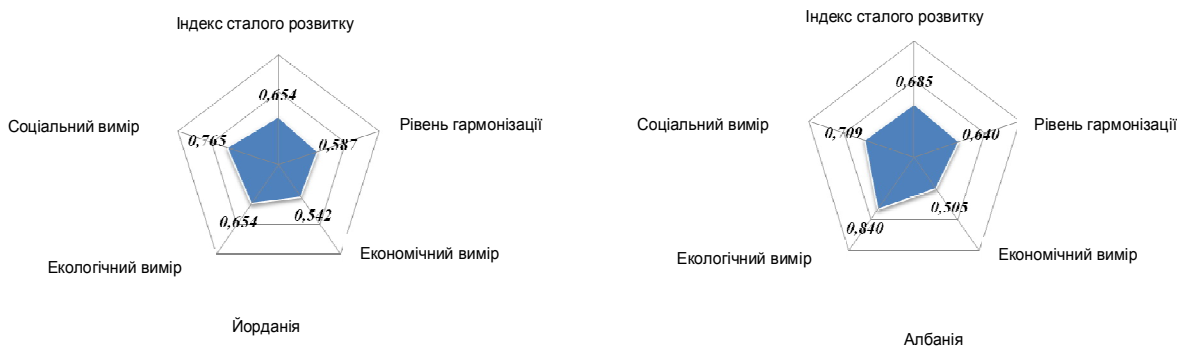

Рис. 2. Модель стійкого розвитку Йорданії та Албанії

Економічний вимір Албанії склав 0,505, що стало результатом низького рівня ВВП на душу населення (8897,24 \$), структура якого має такі складові: сфера послуг (59,5 %), промисловість (19,9 %) і сільське господарство (20,6 %). Прямі інвестиції становлять близько 25 млн. дол. щорічно. Проблеми Албанії полягають у макроекономічній нестабільності (низький рівень ВВП), значних навантажень на приватний сектор з боку держави. На відміну від Албанії, економічний вимір Йорданії на 0,008 вище і становить 0,542, що зумовлено низьким рівнем ВВП на душу населення (5536,96 \$), у структурі якого перше місце займає сфера послуг (86,3 %), далі промисловість (10,1 %) і сільське господарство (3,6 %). Прямі інвестиції іноземних суб'єктів – близько 22 млн. дол. (найбільшу частину направляються в медицину). Економічні проблеми полягають у наступному: дефіцит державного бюджету близько 1,38 млрд. дол. і його фінансування з боку іноземних держав (США, Великобританія).

Щодо екологічної складової, то лідером стає Албанія за показником 0,840, але в той же час має ряд проблем екологічного управління, пов'язаних зі скороченням лісових площ, забрудненням водного середовища в промислових та урбанізованих районах, ерозією ґрунтів. Серед позитивних характеристик екологічної складової сталого

розвитку країни – це зменшення техногенного навантаження на природу шляхом впровадження інноваційних технологій у промислове виробництво. Характеризуючи Йорданію, то показник екологічного виміру склав 0,654, в цілому ж він характеризує Йорданію як країну з низьким рівнем екологічного управління, пов'язаних з обмеженістю запасів води, скороченням лісових площ, ерозією ґрунтів і розширенням пустельних площ.

За соціальними показниками лідирує Йорданія (0,765), що свідчить про високий показник людського потенціалу (рівень грамотності 89,9 %), проведення політики медичного захисту населення. Серед проблем слід відзначити: політичну нестабільність, низькі доходи населення і рівень безробіття на рівні 13 %. Албанський соціальний вимір дорівнює 0,709, та так само характеризується високим рівнем людського розвитку (рівень грамотності 98,7 %). Серед проблем країни слід виділити низьку якість життя, рівень безробіття близько 12 %, політична нестабільність, а також еміграція жителів у сусідні країни в пошуках роботи.

З показниками від 0,601 до 0,625 лідирують Азербайджан (0,625), Алжир (0,623), Єгипет (0,619), Марокко (0,604) і Казахстан (0,601). Моделі їх сталого розвитку представлені на рис. 3.

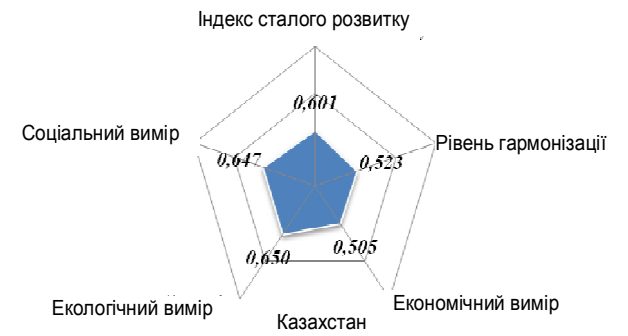
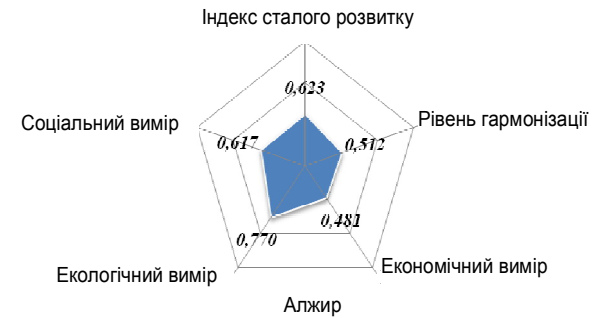
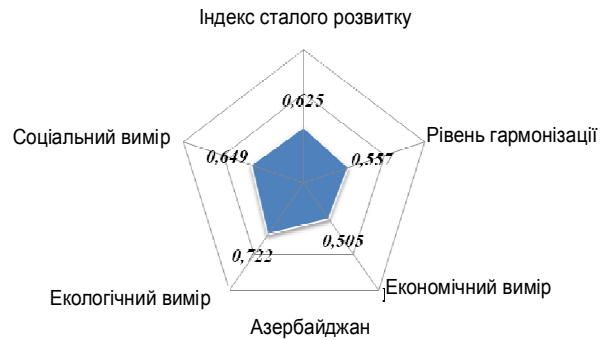

Рис. 3. Модель стійкого розвитку Азербайджану, Алжиру, Єгипту, Марокко, Казахстану

Виходячи з представлених моделей сталого розвитку ісламських країн формується наступна картина:

– *Азербайджан* зайняв 4 місце в рейтингу сталого розвитку серед країн ОІК (0,625). Економічна складова – 0,505, що характеризується низьким рівнем ВВП на душу населення (8 634,19 \$), у структурі якого займають: сфера послуг – 31,4 %, промисловість – 62,6 %, сільське господарство – 6 %. Найбільшу частину експорту і ВВП займають нафтогазові продукти. Серед проблем слід зазначити: макроекономічну нестабільність, невдалу політику держави щодо функціонування малого підприємництва. Екологічна складова дорівнює 0,722, що свідчить про низький рівень екологічного управління, що призвело до значних проблем, пов'язаних із забрудненням ґрунту, водної та повітряної середовища в районі Апшеронського півострова; забрудненням водного середовища акваторії Каспійського моря; забрудненням ґрунтів внаслідок вживання в сільському господарстві низькоякісних і екологічно шкідливих добрив, проте позитивними рисами слід відзначити – зменшення техногенних викидів промислового виробництва. Соціальна складова склала 0,649, що свідчить про високий рівень людського розвитку (рівень грамотності 98,8%), низький рівень безробіття (близько 2 %), однак політична нестабільність, еміграція населення і низькі доходи призводять до невисокого стану якості життя і, як наслідок, незначного показника соціального виміру.

– *Алжир* посів 5 місце в рейтингу сталого розвитку. Показник сталого розвитку дорівнює 0,623, що характеризується такими рисами складових: економічний вимір – 0,481 (низький рівень ВВП на душу населення (6 709,17 \$), структура якого має такий вигляд: сфера послуг (29,4 %), промисловість (62,5 %) і сільське господарство (8,1 %). Значні проблеми країни пов'язані з макроекономічною нестабільністю повільні реформи в економічній сфері і, як наслідок, рівень інфляції близько 4 %, низький рівень ВВП (близько 3 %); екологічна складова – 0,770 (характеризується середнім рівнем екологічного управління, проблемами деградації ґрунтів, розширення пустельних площ, забруднення водного середовища в акваторії Середземного моря, значним навантаженням на екосистему з боку добувної промисловості (нафти і газу); соціально-інституціональна складова дорівнює 0,617 (низький рівень доходу населення, середній рівень людського розвитку (рівень грамотності близько 75 %), рівень безробіття близько 13 %, політична нестабільність).

– *Єгипет* зайняв 6 місце в рейтингу сталого розвитку серед країн ОІК (0,619). Економічний вимір склав 0,492, що свідчить про низький рівень ВВП на душу населення (5 896,67 \$), у структурі якого займають: сфера послуг (48,9 %), промисловість (37,6 %) і сільське господарство (13,4 %). Чималу роль у такому показнику зіграли невдала економічна політика і, як наслідок, рівень інфляції близько 18 %, занепад приватного сектора. Екологічний вимір дорівнює 0,763 і характеризується низьким рівнем екологічного управління, що пов'язано з не вирішеними проблемами скорочення придатних для сільського господарства площ, засоленістю ґрунтів (особливо нижче

Асуанської греблі), нафтовим забрудненням прибережної акваторії та узбережжя, забрудненням водного середовища пестицидами та промисловими скидами, нестачею запасів прісної води. Соціально-інституціональний вимір склав 0,602, що свідчить про середній рівень людського потенціалу (рівень грамотності близько 70 %), низький рівень якості життя (рівень безробіття близько 9 %).

– *Марокко* знаходиться на 7 місці в рейтингу сталого розвитку серед країн ОІК за 2009 рік (0,604). Показник економічного виміру склав 0,490, що стало результатом низького рівня ВВП на душу населення (4 362,02 \$), у структурі якого сфера послуг займає 46,4 %, промисловість 38,9 % і сільське господарство 14,7 %. Низький рівень економічної свободи, зношеність основних засобів, низька частка сфери послуг і макроекономічна нестабільність – основні причини формування низького показника економічного виміру. Екологічна складова склала 0,721. Слід зазначити, що на екологічний рівень сталого розвитку вплинули проблеми, пов'язані з деградацією ґрунтів, розширенням пустельних площ, забрудненням водного середовища в прибережних акваторіях. Серед позитивних рис слід відзначити зменшення техногенного навантаження на екосистему. Соціальна складова – 0,602, що свідчить про низький рівень якості життя в країні, низькі доходи населення, рівень безробіття склав 10%, середній рівень людського розвитку (рівень грамотності склав близько 65%), крім цього країну охопила політична нестабільність.

– *Республіка Казахстан* на 8-му місці з показником сталого розвитку 0,601. Економічний вимір дорівнює 0,505, що характеризується середнім рівнем ВВП на душу населення (11 434,48 \$), у структурі якого на першому місці сфера послуг (56 %), другому – промисловість (37 %) і третьому – сільське господарство (7 %). Макроекономічна нестабільність країни і, як наслідок, рівень інфляції на рівні 19 %. Показник екологічного виміру дорівнює 0,650. Серед позитивних рис екологічного розвитку варто виділити: зменшення техногенного навантаження на природне середовище. До негативних рис віднесено: невирішені проблеми з радіоактивним зараженням місцевості (район Семіпалатинського полігону), деградацію ґрунтів, серйозні забруднення повітряного і водного середовища в промислово розвинених та урбанізованих районах, пересиханням водойм (Аральське море), що спричинили формування такого низького результату екологічного виміру сталого розвитку. Соціальна складова склала 0,647, що свідчить про низький рівень якості життя, низькі доходи населення, міграційні процеси в інші країни (Росія, ЄС), політична нестабільність, рівень безробіття склав близько 7 %. Серед переваг слід відзначити високий рівень людського потенціалу (рівень грамотності 99,5 %).

Займають 9, 10 і 11 місце в рейтингу Індонезія (0,585), Таджикистан (0,581) і Узбекистан (0,566), що входять в інтервал від 0,550 до 0,599. Моделі сталого розвитку зазначених країн представлена на рис. 4.

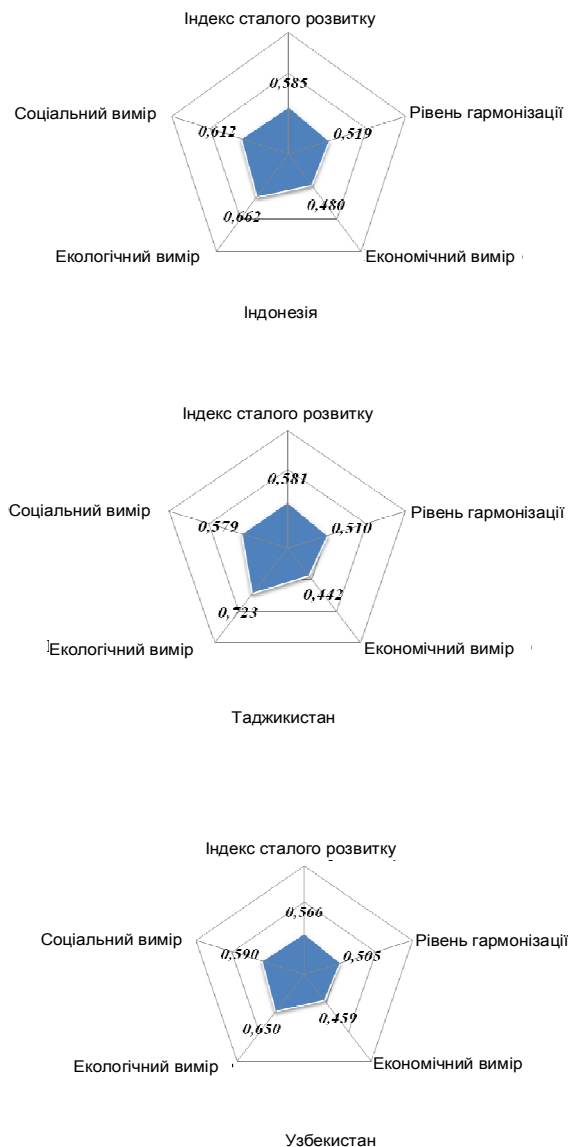

Рис. 4. Модель стійкого розвитку Індонезії, Таджикистану, Узбекистану

– *Індонезія* зайняла 9 місце в рейтингу сталого розвитку серед країн ОІК за 2009 рік (0,585). Виходячи з представлених моделей, економічна складова Індонезії склала 0,480 і характеризується низьким рівнем ВВП на душу населення (3980,00 \$), у структурі якого займають: сфера послуг (40,8 %), промисловість (45,6 %) і сільське господарство (13,6 %). Значна зношеність основних коштів (близько 80%), відсталість у НТП країни, невдалі реформи влади в економічній сфері основні причини низького показника економічного виміру. Екологічна складова склала 0,662 і характеризується низьким рівнем екологічного управління та значними проблемами, пов'язаними зі скороченням лісових площ, забрудненням водного середовища промисловими відходами, забрудненням повітряного середовища в урбанізованих районах. Соціальна складова склала 0,612, що свідчить про низький рівень якості життя, низькі доходи, політична нестабільність, рівень безробіття в країні склав 9 %. Серед позитивних рис це високий рівень людського потенціалу (рівень грамотності більше 90 %).

– *Таджикистан* з показником сталого розвитку 0,581 зайняв 10-е місце серед країн ОІК. Економічний вимір склав 0,442, що свідчить про низький рівень ВВП на душу населення (2 022,64 \$), структура якого має такий вигляд: сфера послуг – 47,6 %, промисловість – 29,4 % і сільське господарство – 23 %. Рівень інфляції склав близько 12 %. Прямі інвестиції країни значно скоротилися внаслідок політичної нестабільності. Промисловість потребує оновлення основного капіталу (знос 85%), однак владу дана ситуація не насторожує. Показник екологічного виміру дорівнює 0,734 і характеризується проблемами, пов'язаними з забрудненням водного і повітряного середовища в промислових районах, засоленням ґрунтів. Соціально-інституційна складова склала 0,579, що свідчить про низький рівень життя населення, низькі доходи, політична нестабільність, однак високий рівень людського розвитку (рівень грамотності 99,5 %) та низький рівень безробіття (близько 4 %).

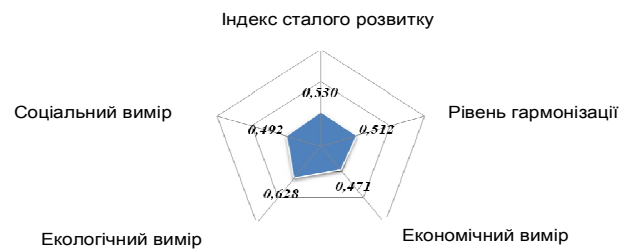
– Економічний вимір *Узбекистану* 0,459, що характеризується низьким рівнем ВВП на душу населення (2 633,95 \$), у структурі якого сфера послуг займає 37,9%, промисловість – 33,9 % і сільське господарство – 28,2 %. Рівень інфляції в країні склав майже 14 %. Низька інвестиційна політика держави та навантаження на малий і середній бізнес погіршує макроекономічну ситуацію в країні. Екологічний вимір – 0,650, що свідчить про низький рівень управління такими проблемами, як висихання Аральського моря, істотне забруднення водного середовища хімікатами і добривами, хоча в останні роки в країні спостерігається зменшення техногенного навантаження на екосистему. Соціальна складова дорівнює 0,590, що свідчить про високий рівень людського розвитку (рівень грамотності 99,3%), низький рівень безробіття (близько 2%), серед проблем слід відзначити: політичну нестабільність і низькі доходи населення і, як наслідок, низька якість життя в країні.

Показник сталого розвитку перевищують 0,5 в таких ісламських країнах як Сенегал (0,530), Камерун (0,520), Пакистан (0,514), Бенін (0,506), Бангладеш (0,502), Нігерія (0,502). Модель сталого розвитку зазначених країн представлена рис. 5.

Виходячи з вище представлених моделей сталого розвитку зазначені країни мають наступну характеристику:

– *Сенегал* зайняв 12 місце в рейтингу сталого розвитку серед країн ОІК за 2009 рік (0,530). Економічний вимір – 0,471: низький рівень ВВП на душу населення 1739,25 \$ (сфера послуг – 64,6 %, промисловість – 19,4 % і сільське господарство – 16 %); рівень інфляції близько 7 %; макроекономічна нестабільність; криза малого і середнього бізнесу. Екологічний вимір склав 0,628: скорочення лісових площ; ерозія ґрунтів; розширення пустельних площ, зменшення популяції диких тварин. Соціально-інституційний вимір склав 0,492: низький рівень людського розвитку (рівень грамотності близько 40%); надзвичайно низький рівень якості життя; рівень безробіття у країні сягає близько 48 %.

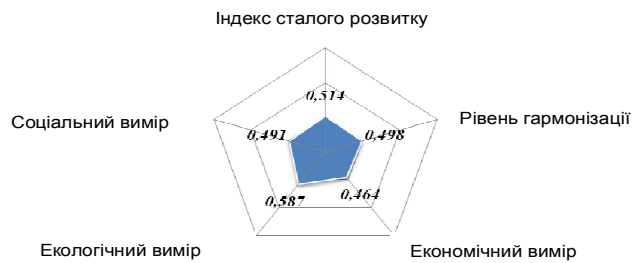
– *Камерун* зайняв 13 місце в рейтингу сталого розвитку серед країн ОІК (0,520). Економічний вимір склав 0,440: низький рівень ВВП на душу населення 2 139,39 \$ (сфера послуг – 36 %, промисловість – 20 %, сільське господарство – 44 %); прямі закордонні інвестиції склали близько 70 млн. дол. Екологічний вимір – 0,638: забруднення водного середовища, вирубка лісів, вибивання пасовищ худобою, браконьєрство, інтенсивний вилов риби. Соціально-інституційний вимір склав 0,482: низький рівень життя населення, низький рівень людського розвитку (рівень грамотності близько 35 %), політична нестабільність і рівень безробіття близько 40 %.

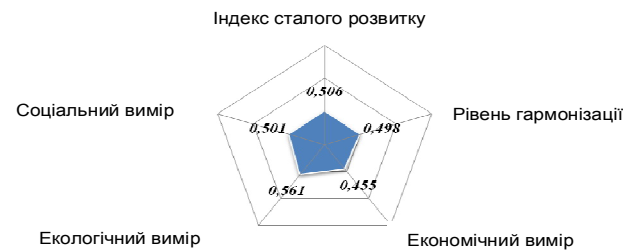
Сенегал

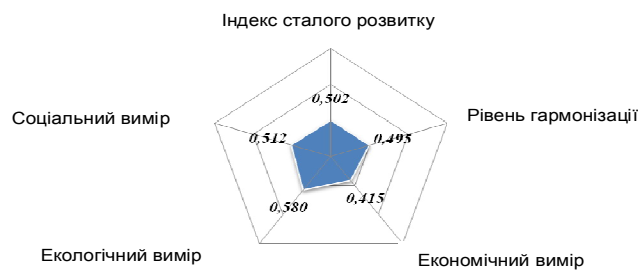
Камерун

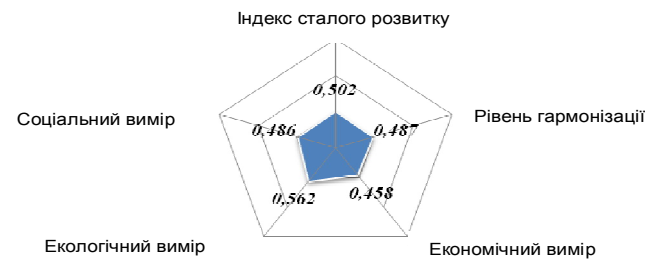
Пакистан

Бенін

Бангладеш

Нігерія

Рис. 5. Модель стійкого розвитку Сенегалу, Камеруну, Пакистану, Беніну, Бангладешу, Нігерії

– *Пакистан* зайняв 14 місце в рейтингу сталого розвитку серед країн ОІК за 2009 рік (0,514). Економічна складова склала 0,464: низький рівень ВВП на душу населення 2 624,04 \$ (сфера послуг займає 53 %, промисловість – 26,6 % і сільське господарство – 20,4 %); рівень інфляції – 20 %. Екологічний вимір 0,587: серйозні забруднення водного середовища промисловими відходами і добривами, обмежені запаси чистої води, скорочення лісових площ, ерозія ґрунтів, розширення пустельних площ. Соціальна складова склала 0,491: мізерні доходи населення, рівень безробіття склав 9 %, низький рівень людського розвитку (рівень грамотності 48,9 %).

– *Бенін* зайняв 15 місце в рейтингу сталого розвитку – 0,506. Економічний вимір склав 0,455: низький рівень ВВП на душу населення 1 607,89 \$ (сфера послуг – 50 %, промисловість – 14 % і сільське господарство – 36 %); криза споживчого ринку; низька інвестиційна привабливість; високий знос основних засобів у господарській діяльності – 75 %. Екологічна складова – 0,561: забруднення водного середовища, деградація ґрунтів, розширення пустельних площ. Соціально-інституціональний вимір склав 0,501: низький показник якості життя населення, низький рівень доходів, рівень людського розвитку (рівень грамотності близько 35 %), рівень безробіття близько 30 %.

– *Бангладеш* зайняв 16 місце в рейтингу сталого розвитку серед країн ОІК (0,502). Економічний вимір склав 0,415: середній рівень ВВП на душу населення 1 398,52 \$ (сфера послуг (52,3 %), промисловість (28,6 %) і сільське господарство (19,1 %)); рівень інфляції близько 10 %. Екологічна складова склала 0,580: деградація й ерозія ґрунтів, скорочення лісових площ, серйозне забруднення водного середовища. Соціально-інституціональний вимір – 0,512: характеризується низьким рівнем людського розвитку (рівень грамотності 47,9%). Серед позитивних рис варто відзначити низький рівень безробіття (близько 3 %).

– *Нігерія* зайняла 17 місце в рейтингу сталого розвитку (0,502). Економічний вимір – 0,458: (низький рівень ВВП на душу населення 2 162,05 \$ (сфера послуг – 31,1 %, промисловість – 50,9 % і сільське господарство – 18 %); рівень інфляції близько 11 %. Екологічна складова – 0,562: деградація ґрунтів, стрімке скорочення лісових площ, забруднення водного та повітряного середовища в урбанізованих районах, розширення пустельних площ ґрунтів внаслідок розливів нафти. Соціальний вимір склав 0,486: незначні доходи населення, високі темпи урбанізації, середній рівень людського розвитку (рівень грамотності близько 65 %).

Останнє місце в рейтингу сталого розвитку країн зони поширення ісламу належить Мозамбік (18 місце) – 0,475 (рис. 6).

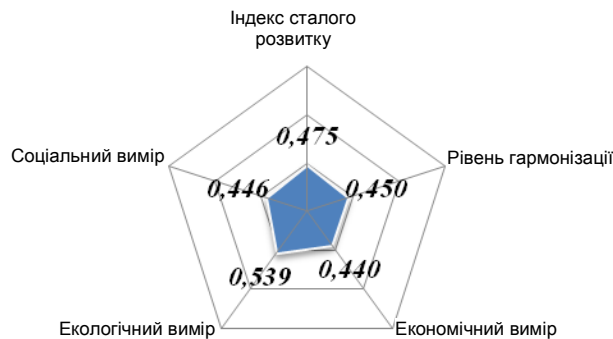

Рис. 6. Модель сталого розвитку Мозамбіку

Економічний вимір країни склав 0,440, і характеризується низьким рівнем ВВП на душу населення (903,25 \$), у структурі якого сфера послуг займає 20 %, промисловість – 37 % і сільське господарство – 43 %. Макроекономічна нестабільність, криза малого та середнього бізнесу, зношеність основних засобів (85 %), низька інвестиційна привабливість, а також низький рівень ВВП – головні риси формування низького показника економічного виміру сталого розвитку. Екологічна складова склала 0,539, що свідчить про незадовільне екологічне управління проблемами в країні. Які пов'язані з ерозією ґрунтів, забрудненням водного і повітряного середовища екосистеми. Соціально-інституційний вимір склав 0,446, що свідчить про низькі доходи населення (понад 50 % населення живуть на межі бідності), країна має низький людський потенціал (рівень грамотності – 40 %), політична нестабільність, рівень безробіття близько 15 %. Всі ці чинники зумовили погіршення якості життя в країні і формування кінцевого індексу соціального виміру Мозамбіку.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведений аналіз країн ОІК по концепції сталого розвитку свідчить, що серед досліджуваних країн найкращі показники сталого розвитку досягнуті такими країнами як Малайзією, Албанією і Йорданією. Дані країни характеризуються середнім рівнем ВВП на душу населення, інвестиційною привабливістю, високим рівнем медичного захисту населення, рівнем людського розвитку (більш 90%). Серед проблем варто відзначити: дефіцит бюджету, отримання фінансової допомоги з боку країн Великої сімки (США, Великобританія), низький стан екологічного управління, забруднення водного та повітряного середовища, низька заробітна плата, а також політична нестабільність у структурах влади.

Останні місця в рейтингу сталого розвитку за 2009 рік серед країн ОІК зайняли Бангладеш, Нігерія і Мозамбік. Для даних країн були притаманні такі особливості: низький рівень ВВП на душу населення, в якому переважає промисловість і сільське господарство; висока зношеність основних засобів (понад 80 %); низька інвестиційна привабливість; криза малого

і середнього бізнесу; незадовільний стан екосистеми країн, а також низький рівень екологічного управління та людського розвитку (рівень грамотності близько 50 %), високий рівень безробіття (понад 15 %); політична нестабільність і невдала політика державної влади.

Список використаної літератури:

1. Организация Исламской конференции [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.islamnews.ru/news-20759.html>.
2. Организация Исламская Конференция [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ru.wikipedia.org/wiki/Организация_Исламская_конференция.
3. Политические организации Ближнего Востока. Организация исламской конференции. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.middleeast.org.ua/organizations/oik.htm>.
4. Economic Freedom // The Heritage Foundat [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.heritage.org/Issues/Economic-Freedom>.
5. Quality of life Index 2009 // International Living [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://internationalliving.com/2009/01/qofl2009/>.
6. The History of the World Economic Forum // World economic forum [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.weforum.org/history-0>.
7. The Human Development concept // Human Development Reports [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hdr.undp.org/en/humandev/>.
8. The World Data Center System // World Data Center System [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ngdc.noaa.gov/wdc/>.

ЄВДОКИМОВ Віктор Валерійович – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку, проректор з науково-педагогічної роботи та соціального розвитку Житомирського державного технологічного університету.

Наукові інтереси:

- міжнародний бізнес;
- концепція інтегрованої системи бухгалтерського обліку.

Стаття надійшла до редакції 06.10.11 р.